

302688

XIX. YÜZYILDAN GÜNÜMÜZE İSLAM DÜŞÜNÜRLERİ

CİLT 2

26 Ekim 2023

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

Editörler

Prof. Dr. Kemal SÖZEN

Prof. Dr. Sabri YILMAZ

Prof. Dr. Ali Kürşat TURGUT

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	302688
Tas. No:	922-97 OND-4

İstanbul
DİVAN
Kitap
2023

181555

ŞAH VELİYYULLAH ED-DİHLEVÎ (1703-1762)*

Mehmet İLHAN**

1. Şah Veliyyullah ed-Dihlevî'nin Hayatı ve Eserleri

1.1. Hayatı

Şah Veliyyullah ed-Dihlevî tefsirden hadise, tasavvufun kelâma çeşitli ilimlerle ilgili çok sayıda eser yazmış, hem gelenekçi hem de modernist görüş sahipleri üzerinde oldukça etkili olmuş bir Müslüman düşünürdür. Fikirleriyle hem kendi çağında hem de daha sonraki devirlerde, özelde Hint Müslümanlarının genelde ise İslâm dünyasının düşünce hayatında önemli izler bırakmıştır.

Şah Veliyyullah milâdî 1703-1762 yılları arasında Hindistan'da yaşamıştır. Soyunun baba tarafından Hz. Ömer'e, anne tarafından on iki imamın yedincisi Musa Kazım'a (ö. 799) dolayısıyla Hz. Ali'ye dayandığı nakledilir.

Henüz beş yaşındayken babasından ilim tahsiline başlamış, yedi yaşındayken Kur'an-ı Kerim'i hatmetmiş ve bazı Arapça, ve Farsça dinî risaleler okumaya başlamıştır. On yaşında Molla Câmî'nin (ö.1492) Kâfiye Şerhini bitirmiştir. On beş yaşındayken babasından Nakşibendî tarikatının usûl ve erkânını almış, Beyzâvî tefsirini okumuş ve okutmak için de icazet almıştır. Diğer taraftan hadis derslerine devam etmiş ve pek çok eser okumak suretiyle devrinde âdet olan ilimlerin çoğunu on iki yıllık bir eğitim hayatı sonrası tahsil etmiştir.

Şah Veliyyullah'ın yetiştiği ve ömrünün çoğunu geçirmiş olduğu Delhi çeşitli siyasi çalkantılara rağmen asırlar boyunca önemli bir ilmî merkez olma özelliğini korumuştur. Moğolların baskısı neticesinde İran ve Orta Asya'daki ilmî ve kültürel merkezlerin tahrip edilmesinden sonra buralardan kaçıp gelen çok sayıda âlim, şâir, sûfi ve sanatkâr Delhi'ye gelip yerleşmiş ve sonrasında burası özellikle İslamî ilimler sahasında devrinin merkezi haline gelmiştir. Tuğluklular döneminde kurulan Firûzî medreseleri, Şah Veliyyullah'ın babası tarafından kurulan Rahîmiye medresesi¹ bu şehrin ilmî değerini arttıran kurumlar olmuşlardır. Delhi aynı za-

* Bu yazı Şah Veliyyullah Dihlevî'nin Kelâmî Görüşleri (Araştırma Yayınları, Ankara 2007) başlıklı eserimizden istifade edilerek hazırlanmıştır.

** Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kelâm Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, İzmir, (mehmet.ilhan@deu.edu.tr).